

akik a legszigorúbb mértékkel hozakodtak elő, mégis, a partravonszólódó fuldoklók nem annyira tiszteletre, mint lélekzethez juttatásra számíthatnak. Az idők igazi katonái azok voltak, akik felismerték, hogy egy világösszeomlás után a népmentő és építő tények mindennél előbbrevalók. Hisszük, hogy aki az éhezőt, ruhátlant elkergeti a küszöbről, az többet és mást kerget el, mint a szegényembert, s akik ajtó elé tették írásainkat, azok is érdemesebbnek mutattak hátat, mint egy-egy félszeg író tökéletlen ajándékainak. Néha Isten maga küld valakit az ő nevében, néha az összeroppanni sehol nem akaró lélek.

Tormay Cecile feltételes módok nélkül nyitott ajtót az erdélyieknek. Pedig nagyobb művész volt, mint oly sokan az igényesek közül. De nagyobb volt felelősségérzetben is, mellyel akkor mégiscsak tartottak azok, akiknek talpa alól ki nem mosta a partot az áradat. Nevezhető érzelmi beállítottságnak, ha erre hivatkoztunk, sőt építeni mertünk. De ha nem viselkedhettünk semmiképpen a makkegészségű, töretlen közérzésű ember módján, aki nem fájtatja sehol s nem is számít külön kiméltre! A szenvedőt csak a szenvedő érti meg. Másfelől, amit mi e szentimentális életelemünkben létrehoztunk, mintha máris terméke nyebbek tünnék, úgy emberi, mint művészi szempontból, mint ami nőnek sok abszolútnak hitt igazság és legóhajtandóbbnak vélt kíváncsi bizonyult a mindent próbára tevő idők során.

Hogy ügyünket magáévá tette, ez a mi magunk külön kegyeletének tárgya. Elküldjük érte Tormay sírhalmára e vallomásunkat, mely ha nem is az ő legnagyobb, de ránknézve felejthetetlen érdeméről emlékezik meg. Legyen az a mai izenetünk szerény, de tartós koszorú erdőmélyeink soha el nem hervadó örökzöldjéből, melyet télizöldnek nevez itt a hosszú telek, hideg tavaszok kurtaörömű népe. Ez a nép hálás minden valaha is ráhullt napfényért és áldó tekintetért.

R. Berde Márta.

„SZEMBEN LENNEM” TORMAY CECILLEL.

A XVII. századi követjelentések nyelvén szólva, *szemben lennem* Tormay Cecillel egyetlen egyszer adódott kedves alkalom. Boldog voltam, hogy köszönhettem élő szóval az Emberek a kövek között, A régi ház és A Viaszfigurák kiváló szerzőjét és szerkesztőjét annak a folyóiratnak, a Napkeletnek, amelyik elsőül kezdte rendszeres figyelemben részesíteni az erdélyi írókat és irodalmat.

Szemben létemkor is legott irodalomról, irodalompolitikáról eredt meg a szó. Természetesen főként erdélyi vonatkozásban.

Meglepett, hogy mily alapos és biztos az ő *személyes*, megszerezte erdélyi irodalom ismerete, mily tisztán látja és ítéli meg az erdélyi irodalmi élet megmozdulásait, alkotásait. És még egy: a meleg szeretet minden jóra igyekvésünk és az őszinte elismerés minden irodalmi sikerünk és értékünk iránt.

Egyik legigazabb barátunkat, pátronánkat veszítettük el Tormay Cecileben.

Kolozsvár 1937 május 14.

Kristóf György.